

A KORVINA-KÖNYVTÁRBAN MÁSOLT KÉZIRATOK EMICH GUSZTÁV GYŰJTEMÉNYÉBEN.

FRANKÓI VILMOSTÓL.

(Egy melléklettel és a szöveg közt 3 hasonmással.)

A »Magyar Könyvszemle« 1887-iki évfolyamában ismertettem egy Vitéz János váradi püspök által javított Korvin-kódexet, mely a berlini könyvpiacszról emőkei Emich Gusztáv lelkes és avatott könyvgyűjtő birtokába került. Megjegyeztem, hogy »az utolsó évtizedekben magyar bibliografiai szempontból érdekesebb régi kézirat nem került magán-gyűjtő birtokába, minélfogva hálával tartozunk Emich Gusztávnak azért, hogy egy fényes korszak becses emlékét idegen földről visszaszerezte hazánknak.«

Kíváló örömmre szolgál, hogy ezt a nyilatkozatot tizenöt esztendő múlva ismételni alkalmam van.

Philippus angol könyvgyűjtő kéziratának árúbabocsátása alkalmával, a nagyszámú értékes kéziratok lajstromának lapjain a következő vonta magára Emich figyelmét:

»Thesaurus adversus haereticos s. Cyrilli a Georgio Trapezuntio traductus cum dedicatione ad Alphonsum regem Aragoniae. — S. Basilii de divinitate filii et spiritus sancti adversus Eunomium a Georgio Trapezuntio traductus. — Ejusdem ad Amphilochem liber. — Aegypti Alexandrini opera. — Augustinus de spiritu et anima. — Manuscript with illuminated border and arms at the foot of first page, bound in original oak boards, covered with stamped leather.«

Ezen leírásban semmi sem árulta el a kézirat magyarországi vonatkozását. A magyar könyvgyűjtő érdeklődését Trapezunti György neve kelthette föl; mivel ez a XV. századbeli humanista több munkáját magyar főpapoknak ajánlotta.

Ad mehtum Alfonso Regem Aragonum duci Siciliae Georgij
Trapezuntij in translatione Thesaurorum Cyrilli Alexandrini Epi
Prefatio.

Beatu Cyrilli Thesaurus a greco sermone in latinu ^{is} & tunc iussu
 vrbanoj Alphonsi Regi in hunc ^{is} & tunc iussu
 ducam: Est ut liber aduersus Arianos & eunomiam opposit. hactenus: qd in
 gentem filij d. & s. s. furore dicitur conspiciat. qd no simpliciter modo s
 in preciosis auctoritate scripturar ad sua iustitiam habent. Na in ista
 inueniunt in scripturis & humano more quod ante leg no possumus scire
 qd deo & filio d. n. ut deo sicut homi auctaria oia illi diligetis collata veri
 tatis catholice & ut unus deum capiti suo & suorum iustitiam: No. n. potu
 erit Xpianis p tota force itare oia scripta sua lingua greca, qd hic latini
 patebat distudissent) quia offic. Na veritas rithi vrbis aruina se
 p cyrilla offendit. Omnes n. scriptura auctoritates qd illare pfidia verita
 te oppugnabat. Cyillus p veritate factus in his libris aperuit: & libror fidj
 uoces appellauit Thesaurus. Deint qd proutissime i mltis volumina rithi
 tot p ois orientis arcelesias transmissit: ut in singulore scriptura. loraq qd rithi
 nitentibus distichis copiose dilucit: repositiones & qd oculo legent. ois
 hactenus pueritas enersa iacet. Hi diuini libri & uoce Thesaurij facti catho
 modo facti latini tuo iussu sunt. quare deus mea qdem sententia significare
 uoluit sunt p uiru sanctissimu uerbis salum asq. scriptis Thesauri tunc ut
 ritas fuit: ita nunc p manifeste pcepit tua ueritas & gladio posse d. h. h.
 Neg. id inari dicitura s; ueris in rationib; astutus. sicut n. sunt hostes
 rath; freme impietas. Nemo n. e qd reficit madumetistare pfidia i filij
 & s. s. dicitate infirmis: qua qdem infamia tunc madumetistare
 omis potentissimij p uniuersum conuict europam gladio reformare: sicut
 rege rath; impietas quando aduersus ueritate uerbis asq. scriptis agbat:
 scriptis p cyrilla fuerat refutata: ita nunc qm. ueritas & gladio p te repelle
 da est. Et hanc te uoluntate illi qd tantus uir tot tantisq. copias tot
 regna & domandant h; multis posim manifestisq. sig. copiare: duo in
 eplentiare in sufficiant. Primum qd ad scribit infide regni partem h; est
 mag. grece deus & tradidit: tunc angusto inflante marij pries gre
 cia cui tunc dominant qm. eie ut facti hinc ois tunc opperta ag
 gredi possit. Deint qd liber Sancti uirij Cyrilli qd in p. d. rath; freme
 annos na ad grece qd tunc sunt omis sunt fraude ueritas grece

filium d. h.

Thesauri Cyrilli.

A SURRIANO-KÓDEX SZENT-CZIRILL-FORDÍTÁSÁNAK CZÍMLAPJA.
 (A kódex eredetije Emich Gusztáv úr könyvtárában.)

Emich megvásárolta a kéziratot és áldozatkészségét dúsan megjutalmazva láthatja annak konstatálásával, hogy a kötetben egybefoglalt öt munka Mátyás király budai könyvtárának kézírataiból másoltatott le.

Álljon itt mindenekelőtt bibliografiai leírása.

A XVI. század első negyedében készült. Papirra van írva. 29 cm. magas, 21 cm. széles.

Egykorú kötésének fatábláit préselt barna bőr borítja. A csatokból két töredék van rajta.

249 levelet számít.

Az első levélen újabb kézírással a kézirat tartalma hibásan és hézagosan van jelezve.

A 2. levél élén XVII. századbeli kéz följegyzé;

»Collegii Agensis Societatis Jesu Catalogo inscriptus.«

A kézirat e szerint a franciaországi ageni jezsuiták könyvtáré volt, ahonnan kétségkívül a Jézus-társaság feloszlása után került magántulajdonba.

Öt különböző munkát tartalmaz, melyek négy kéztől származnak. Ezeket a következő módon jelezzük :

A) A kézirat első tulajdonosáé, Surriano Antalé, ki mint velencei követ Ulászló király udvaránál 1512-től 1516-ig működött.

B) A bolognai Marescalcus Lajosé.

C) Egy ismeretlen könyvmásolóé.

D) Egy másik ismeretlen könyvmásolóé.

I.

A 2-ik levelén kezdődik a kötetben foglalt munkák elsejének tartalommutatója, melyet A. keze írt.

»Duodecim librorum thesaurorum beati Cyrilli patriarchae Alexandrini ad fratrem suum Nemesinum adversus haereticos conscriptorum. Et capitulorum libros duodecim praedictos dividendum tabula haec est.«

Ez a tartalommutató két hasámban van írva; az egyik fekete tentával a fejezetek tartalmát, a másik veres tentával a fejezetek kezdőszavait tartalmazza.

Mindegyik lap felső szélén »Jesus et Maria« (szokásos rövidítéssel) látható.

Deo dedit eis potestatem filios dei fieri qui non ex sanguinibus neque ex uoluntate
 u-carum neque ex uoluntate uirum Sed ex deo nascuntur Spiritus sanctus est
 qui et filius est ad salutem nos regnorum in huius regni gratia filii dei effi-
 ciuntur Quod Spiritus sanctus non uisus deus et quo uisus dei et generationem efficitur
 ab ipso regnorum et autem et Spiritus sanctus fideliter manifestat ipse salua-
 tor huius mundi ad huiusmodi spiritibus uel uel spiritibus ex uoluntate
 eius uisus Sed manifestat ad uisum uisus est quo uisus Sic est inquit uisus
 qui uisus est non Spiritus Quod autem uisus penetrat quomodo ego uisus
 uisus a patre Spiritus uisus qui a patre procedit huius huiusmodi et huius-
 modii deum A deo patre Spiritus sanctus procedit qui procedit autem idem est huius-
 modii Est autem deus patre huiusmodii Quod Spiritus sanctus qui a
 deo procedit curatur uisus huiusmodii huiusmodii Spiritus sanctus huius-
 modii Efficitur si ipse Spiritus sanctus ut ipse huiusmodii huiusmodii deus
 non est huiusmodii Laus deo

Absolut hanc signum huiusmodii huiusmodii huiusmodii
 de huiusmodii huiusmodii M. D. huiusmodii huiusmodii huiusmodii

Sancto regni huiusmodii huiusmodii
 regni huiusmodii huiusmodii
 huiusmodii huiusmodii
 huiusmodii

SURRIANO KOLOFONJA SZENT-CZIRILL MUNKÁJÁNAK VÉGÉN.

Az 5., 6. levelek üresen maradtak.

A 7. levelén szintén A. kézzel Trapezunti Györgynek Alfonzhoz, Aragonia és Nápoly királyához, intézett ajánlólevele.

Az első oldal díszesen van kiállítva. A kezdőbetű (B) ibolyaszínű alapon arannyal van festve. Belőle kiágazik sokszínű virágfüzér, mely a lap két szélét fogja át. A lap alján: levélkoszorútól környezett címerpajzs, Surriano címerével: egyenlőkarú kereszt,

melynek felső része fehér, az alsó része fekete, amaz fekete ez fehér alapról emelkedik ki.¹

A 8. levelén kezdődik és a 116-ikon végződik Alexandriai Szent-Cyryll munkájának latin fordítása, a B. kézirással, mely dísztelen, mondhatnók hanyag. Közben-közben egész lapokat az A. kéz irt le, a mely szöveg közé a fejezeteknek címét is beiktatta.

A lapszéleken egy ötödik kéztől származó jegyzetek sűrűn fordulnak elő.

A munka végén az A. kéztől származó következő sorok olvashatók :

»Absolvit hanc scripturam Ludovicus Marescalcus Bononien-
sis die XXVIII. Martii MDXIII. legacionis mee anno secundo
agens Bude apud serenissimum Wladislaum regem.«

Szent-Cyryll ezen munkájának Trapezunti Györgytől származó fordítása számos kiadásban látott napvilágot.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában levő 1514-ik évi párisi kiadás a következő címet viseli :

»Praeclarum opus Cyrilli Alexandrini, quod thesaurus nuncu-
patur, quatuordecim libros complectens et de consubstantialitate
filii et spiritus sancti cum Deo patre contra haereticos luculenter
dissersens.«

Eszerint tizennégy könyvre van osztva, míg az Emich-kéz-
iratban tizenkettőre. Mindazáltal a tartalom azonos.

A párisi kiadásban az ajánlólevél nincs meg.

II.

A második munkának, melyet kéziratunk tartalmaz, Nagy-
Szent-Bazil a szerzője.

A 117-ik levelen veres tentával, nagy betűkkel áll :

»Prefacio ad beatissimum patrem summum pontificem Euge-
nium quartum in oblacione libri beati Basilli contra Eunomium
e graeco in latinum traducti.« Szerzője Bessarion bibornok.

A kezdőbetű (szintén B.) egyenlő azzal amit fentebb ismer-

¹ V. ö. Le arme overo insegne di tutti li nobili della magnifica et illustrissima città di Venetia c' hora vivono. (Velenceze, 1596.)

PREFACIO AD BEATISSIMUM PATREM
SYMMON PONTIFICEM EVGENIUM
QUARTVM IN OBLACIONE LIBRI BEATI
BASILII CONTRA EUNOMIUM EGRECO
IN LATINVM TRADUCTVM

BEATISSIMO PATRI EVGENIO
Pape Anaxo sanctissimo maximoq; pontifici
Byssion cardinalis grecus basilice xij apostolorum
alme q; sanctituti sue dicatissimus Quum cogitarem pr̄
sanctissime quidnā tibi congruū offeram manus tui pro
ista preclarissima latinorum atq; grecorum adeo per te
tuosq; labores curas opem impensamq; ingentem unione
perfecta tui pro clemencia atq; inenarrabili benignencia
erga me tua nihil prestancius nihil apcius nihil profecto
gratius tibi potui invenire q̄ aliquid quod ad noscram
pertineat sanctam religionem tibi offerre quū ista omnia
huiusce seculi te neglexisse percepimus ac illa que sola
permanet desiderasse Nam tu ille es qui christum ab
ip̄a sequutus adolescentia es tu qui a teneris ut aunt
unquiculis mundum et omnia neglexisti mundana iocundo et
merito non modo in hoc seculo centuplum tibi redduit dñi

SZENT-BAZIL MUNKÁJA CZÍMLAPJÁNAK FELSŐ RÉSZÉ.

tettem. Azonban a belőle kiemelkedő színes virágfűzér kisebb méretű és kevésbé díszes.

A 118 levélen :

»Georgii Trapezuntii, ad reverendissimum patrem Bessarionem cardinalem exhortantem ad traductionem magni Basilii responsio.

A kezdőbetű (A) nem készült el, helye üresen maradt.

A 119. levélen:

»Beati Basilii Cesaree archiepiscopi Capadociensis, de divinitate filii et spiritus sancti adversus Eunomium incipit.«

A kezdőbetű szintén nem készült el.

137. levélen:

»Eiusdem magni Basilii sermo secundo (*sic*) de filio, in refutationem dogmatis Eunomii.«

Egyszerű kezdőbetűvel.

A 157. levélen:

»Eiusdem magni Basilii contra Eunomium liber tercius de spiritu sancto incipit.«

A kezdőbetű helye üres.

A 161. levélen :

»Prologus quarti libri incipit.«

A kezdőbetű helye nincs kitöltve.

A 162. levélen:

»Eiusdem magni Basilii questiones et solutiones super his que ex novo ac veteri testamento adversus filii deitatem Eunomiani arguunt.«

A kezdőbetű helye üres.

A 184. levélen végződik a munka:

»Finis librorum beati Basilii contra Eunomium.«

Az egész a C.-kéz írása, mely gyakorlott olasz másolóra utal.

A kézirat tulajdonosa ezt a másolatot összevetette két kéziratral és az eltéréseket a munka egy részében megjelölte; megkülönböztetvén azt a kéziratot, melyet a másoló használt egy másiktól, mely a másolónak nem állott rendelkezésére. Ez utóbira többször utal ilyenforma lapszéli megjegyzéssel: »In alio exemplari desunt hec verba.«

Ebben az utóbbi kéziratban talált egy ajánlólevelet, a mely az előbbiben nem volt meg. Azt ő sajátkezűleg írta le arra az üres helyre, melyet a 116. levélen a Cyrill-féle munka végén talált. Czíme :

»Ad Joannem archiepiscopum Strigoniensem Georgii Trapezuntii in traductionem librorum magni Basilii contra Eunomium praefatio.«

Az ajánlólevél végén feljegyzi:

»Hanc epistolam in alio exemplari preibat immediate prohempium et erat dedicatio libri; deest autem epistola et Bessarionis et Georgii ad Bessarionem.«

Ez az ajánlólevél — az alább megnevezendő kéziratból ki van adva.¹

Maga a munka számos kiadásban megjelent. Az, a mely Migne Patrologiájában látott napvilágot, nem Trapezunti Györgytől, hanem más fordítótól ered.²

III.

A 185. levél felső szélén az A. kezével fel van jegyezve:

»Jesus Maria XXII. Septembris, MDXIII. Bude legacionis mee mense 16.«

Alatta ugyanazon kéztől, veres tintával a harmadik munka czíme:

pbeis?

*N Amphylochium de spū sfo adversus Eunominū capitula n.
777: Explicit foeliciter: Die u. 26ij. M. d. 2ij
Ego A. S. D. p. Jhu. d. d. V. Apud Jm Wladislaus Ungarie et Boemie
regē cetero isrlone Splmū legacionis mee anno .2. ex scrip. Franck
exemplary qd. r. Regia literaria hnt.*

SURRIANO BEJEGYZÉSE SZENT-BAZIL MUNKÁJÁHOZ.

»Eiusdem beati Basili contra Eunominum ad Amphylochium Jeoniensem de Spiritu Sancto capitulum primum.«

Ugyanazon kéz írta az egész munkát, minden lap felső szélére jegyezve a »Jesus Maria« rövidítését, és a 204. levélre a következő zárósortok tette:

»Ad Amphylochium de spiritu sancto adversus Eunomium capitula numero XXX. Explicit foeliciter. Die vero XXVI. Octobris MDXIII. ego A. S. D. pro illustrissimo domine duce Venetiarum apud serenissimum Wladislaum Ungarie et Boemie regem

¹ Abel, Adalékok a humanismus történetéhez Magyarországbán. (Budapest, 1880.) 175. l.

² Sancti Basili opera omnia. (Páris, 1857.) I. k. 498—774. ll.

orator scribere explevi, legacionis mee anno secundo, ex satis depravato codice, quod in regia biblioteca habetur.«

A munkának a Migne-féle Patrologiában közzétett szövege más fordítótól ered.¹

IV.

A 205. üres levél után, a 206-on kezdődik a negyedik munka, mely szintén az A. kéz írása.

Czímet nem visel. A másoló üres helyet hagyott számára.

A munka végére, a 215. levélen, veres tentával ezt a megjegyzést helyezte:

»Aegyptus Alexandrinus explicit. Hunc librum complevi scribere die prima Decembri MDXIII. Bude. Fuit autem habitum et transumptum ab exemplari quodam habito in libraria regia. Et hunc librum sequitur alius liber Lactantii Firmiani de ira et de furore Dei. Et ego quia libellus hic jacet sine titulo, ignoraveram, cuius auctoris fuerit istud Aegyptii Philosophi, si ipsius Lactantii vel alterius. Intus est tamen appositum: Aegyptus Alexandrinus explicit.«

Eszerint abban a kéziratban, a melyből lemásoltatott ez a munka, czíme nem volt megjelölve, és a másoló kétségben volt az iránt, hogy ki a szerzője.

Ezt én sem vagyok képes megállapítani.

A munka párbeszéd, melyet Aegyptius nevű alexandriai bölcsész folytat Euxites bölcsészszel, kit útjában Athén felé a vihar az egyiptomi partra vetett ki. Társalgásuknak tárgyul a lélekről szóló tan szolgál, amint azt a régi görög és a későbbi neo-platonikus bölcsészek fejtegették.

Kétes tehát, vajjon a keresztény időszámítás első századaiban virágzó, vagy a XV. században új életre ébresztett neoplatonikus bölcsészeti iskola mesterei között kelljen keresnünk a szerzőt.

V.

A 216. levélen kezdődik az utolsó munka, a melynek élén a cím és a kezdőbetű számára fenntartott üres hely betöltetlenül maradt. A D. kéz írása, mely nem olyan díszes mint a C. kézé, de olvashatóbb mint az A. és B. kezé.

¹ I. m. IV. 67—218.

A végén a 242-dik lapon semmiféle jegyzet nem áll.

Könnyen megállapítható, hogy Szent-Ágostonnak »De spiritu et anima« című értekezésének 33 fejezete áll előttünk, mely teljesen azonos szövegben található föl a nyomtatott kiadásokban. A 34—65 fejezeteket a másoló mellőzte.¹

* * *

Kivételes értéket kölcsönöz ennek a kéziratnak az az egyéniség, a ki tartalmát részben másolta, részben másoltatta és javította; de még inkább az a körülmény, hogy a budai Korvin-könyvtár kézírataiból végezte, illetőleg végeztette a másolást.

Nevét sehosem írja ki teljesen, de megállapítását könnyűvé tette.

Négy helyen szól magáról és az időpontról, a mikor a másolások végeztettek. Ezek a feljegyzések kronologiai sorrendben így hangzanak:

a) A 178. levélen: »22 Septembris 1513 legacionis mee mense 16.«

b) A 204. levélen: »25. Octobris 1513 ego A. S. D. pro illustrissimo duce Veneciarum apud . . . Wladislaum . . . regem orator scribere explevi.«

c) A 215. levélen: Hunc librum complevi scribere die 1 Decembri 1513 Bude.«

d) A 109. levélen: »Absolvit hanc scripturam Ludovicus Marescalcus Bononiensis die 28 Martii 1514 legacionis mee anno secundo agens Bude apud . . . Wladislaum regem.«

Az »A. S. D.« kezdőbetűk, melyekkel a 204. levélen találkozunk, »Antonio Surriano dottor« nevét rejtik.²

A velencei köztársaság kormányánál a camerlengo (kincstárnok) tisztet töltötte be, mikor Pasqualigo Péter magyarországi követ visszahivatása után, a senatus által 1512 ápril 15-iki ülésében Velenceze képviselőjével a magyarországi királyi udvarnál megbízott. Június 1-én elhatározottat, hogy másnap induljon Chioggiából hajón Zengbe, s onnan küldött első jelentése június 18-ikán olvastatott föl a tanácsülésben. Zágrábban várakoztak rá a király küldöttei, kik őt Budára kísérték. Itt négy évig működött. Tanuja volt

¹ S. Augustini opera omnia. Ed. Migne. (Páris, 1865.) VI. k. 779—805.

² A velencei diplomaták, kik tudori fokozattal is dicsekedtek, ennek címét állandóan használták.

a pórlázadás iszonyainak, Ulászló király halálának és II. Lajos trónraléptének. Hazánk politikai életének ezen sivár korszakában nem nyílt alkalom arra, hogy jelentékenyebb akcióban részt vegyen. Mindazáltal élénk érdeklődéssel kísérte a magyarországi eseményeket s hetenként pontos, kimerítő jelentéseket küldött. Ezek csak azokban a másolatokban és kivonatokban maradtak fenn, melyeket Marino Sanuto a XVI. század második felében szerkesztett híres diarium-jába fölvelt.¹

Az 1516-dik év elején, betegeskedésére hivatkozva, szorgalmazni kezdette visszahivatását. Óhajlásának eleget tett a signoria. Utódának Budára érkezése után július 8-ikán vett búcsút az udvartól, augusztus 21-ikén hajóra szállott, a mely soká vihar által hanyattatott az Adrián, s kalózok hatalmába került, a kik őt, titkárával együtt a császári fennhatóság alatt álló Maranóba fogságba hurczolták, a melyből csak negyedfél hónap múlva, váltságdíj lefizetése mellett, szabadult meg. Így csak december 18-ikán tehetette meg a senatus előtt végjelentését magyarországi működéséről. Egy ideig a köztársaság belső igazgatásában alkalmaztatott; de már 1518-ban Angolországba küldetett követül.²

Tudományos hajlamai és munkássága felől a történeti emlékekben, az olasz bibliografiai munkákban semmit sem találunk feljegyezve.³

Az Emich-féle kézirat tanúságot tesz komoly érdeklődéséről, melyet a régi latin irodalom művei iránt táplált és alapos készült-ségéről, mely azoknak értékesítésére képessé tette.

Budai tartózkodása alatt szabad idejének jó részét a királyi könyvtár irodalmi kincseinek szentelte.

Ismeretes, hogy II. Ulászló uralkodása alatt Mátyás híres gyűjteményét elhanyagolták; legértékesebb könyveit elajándékozta a király, vagy elidegenítették az udvari emberek. 1520-ban a

¹ »I. Diarii di Marino Sanuto.« Két példányban léteznek, az egyik a velencei, a másik a bécsi állami levéltárban őriztetik. Az utóbbiból Wenczel Gusztáv közrebocsátotta a régi Történelmi Tár XIV., XXIV. és XXV. kötetiben a magyarországi vonatkozású részleteket. Az előbbinek teljes kiadása jelent meg legújabbban. Surriano jelentései a XIV—XXIII. kötetekben (Velence, 1887—88.) foglaltatnak.

² Mindezt az imént idézett munka XXII—XXV. kötetéből tudjuk.

³ Megkeresésemre Veress Endre dévai tanár szíves volt Velenczében nyomozásokat tenni, melyek azonban eredménytelenek maradtak.

velencezi köztársaság budai követségének titkára, Massero Ferencz egyik barátjának írja: »A könyvtárról elmondhatom, hogy benne voltam, de nem találtam egyetlen jó könyvet sem. Az értékeseket mind ellopták.« Mindazáltal hogy ezt szó szerinti értelemben venni nem szabad, maga vallja; mert elmondja, hogy látott longobard betűkkel írt ősrégi Virgilius-kódexet, egy »szép« Cicerót, számos régi görög kéziratot sat.¹

Miután a könyvtár pusztulása természetszerűen Ulászló élete végén és Lajos uralkodása elején vette föl a legnagyobb mérveket, — 1512-ben, Surriano megérkezése idejében, még bőségesen tartalmazott nagyértékű kéziratokat.

A jó alkalmat a diplomata arra kívánta fölhasználni, hogy magának másolatokból gyűjteményt állítson össze.

Kétségtelenül ennek csak egy kis részét őrizte meg a szerencse kedvezése az Emich-kódexben, de — ez Surriano szorgalmáról teljes fogalmat nyújt nekünk.

1513 szeptember 22-ikén kezdette meg sajátkezűleg Nagy-Szent-Bazil a Szentlélekről szóló munkájának másolását, a mit már október 26-ikán befejezett.

Alig öt héttel utóbb, december 1-én, végezett a neoplatonikus munka másolásával.

Ugyanakkor lemásoltatta Szent-Cyrrill egyik polemikus könyvének latin fordítását, a bolognai származású Marescalcus Lajos-sal, a ki 1514 márczius 28-ikán mutatta be a kész munkát. A tartalommutatót hozzá és a fordítónak, Trapezunti Györgynek, ajánlólevelét a követ maga másolta le. Sőt helylyel-közzel egyes lapokat a munka szövegében szintén maga másolt. A 3, 4, 7, 10, 12, 15, 34, 54, 55, 56, 63, 77. leveleken találkozunk kezével. A fejezetek tartalomjelző czimeit is nagyrésztben a követ írta be veres tentával.

Ebből azt következtethetjük, hogy Marescalcus nem hivatásos könyvmásoló volt, a mit gyakorlatlan írása is elárul, hanem a követ szolgálatában állott s állandóan házánál tartózkodott; úgy hogy Surriano, a mikor ráért, maga vette át a másolás munkáját.

Szent Bazil Eunomius ellen írt görög munkájának latin fordításával, melynek másolatát készen nyújtotta be neki a másoló,

¹ Ezen levél is Marino Sanuto munkájában van.

behatóan foglalkozott. Surriano, amennyiben azt két kézzirattal összevetette, kiigazította, jegyzetekkel látta el.

Azt, hogy a Budán készült másolatok a királyi könyvtár kézirataiból készültek, Surriano maga két helyen feljegyezte.

Szent-Bazilius a szent lélekről szóló munkája fordításának másolata végén a velencei diplomata megjegyzi, hogy »a királyi könyvtár eléggé romlott példányából« írta le.

Hasonlóképen a neo-platonikus munkát is »a királyi könyvtárban őrzött példányból« másolta.

Az öt munkából, a melynek másolatát az Emich-kódex tartalmazza, eredetije kettőnek maradt fenn. Fentebb kiemeltük, hogy Szent-Bazilnak Eunomius ellen írt munkája latin fordításából két példány állott Surriano rendelkezésére. Az egyikben megvolt a fordítónak, Trapezunti Györgynek Vitéz Jánoshoz intézett ajánlólevele, de hiányzott Bessarion bibornoknak Trapezunti Györgyhöz írt megbízólevele és ennek válasza; a másikban megvolt az a két levél, de hiányzott a magyar főpaphoz szóló ajánlóirat.

Különös véletlen, hogy mind a kettőt megőrizte a bécsi udvari könyvtár, latin kéziratainak sorozatában 831 és 4087 számok alatt.

Az utóbbi Korvin-kódex magában foglalja Szent-Baziliusnak Amphilochiushoz írt könyvét is, a mely az Emich-kéziratban a harmadik helyet foglalja el.¹

Eszerint öt olyan munkával ismertet meg az Emich-kódex, melyek Mátyás könyvtárában megvoltak, és mind ritkaságuk, mind szövegük megbízhatósága tekintetében az olasz diplomata-tudós szemeiben érdemeseknek tündek föl arra, hogy róluk másolatokat készíttessen, a melyek Olaszország tudományos gyűjteményeit voltak hivatva gazdagítani.

Azon óhajtás kifejezésével zárom be ismertetésemet, hogy a kézirat szerencsés megszerzőjét könyvgyűjtői tevékenységében még többször érjen hasonló szerencse, mint az, a mely ezen kézirat megszerzésével neki osztályrésztül jutott.

¹ Denis. Codices Manuscripti Theologiae Bibliothecae Palatinae Vindobonensis. II. k. I. r. (Bécs, 1799.) 457, 466. Tabulae Codicum Manuscriptorum in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum. (Bécs, 1864.) I. k. 140., III. k. 400. l.